

SAKSBEHANDLER
Iselin Benedicte Brevik

INNVALGSTELEFON

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
06/00585-44

DERES REF.

DERES DATO

ARK. B - Bygninger

VÅR DATO

GML 324 (Trondheim) Trondheim - ST

29.10.2018

Se mottakerliste

Kongens gate 93 - Justismuseet - Innvendige tiltak - Samlet saksfremlegg - Riksantikvarens tilbakemelding

Vi viser til saksfremlegg mottatt 19.10.2018 fra Statsbygg, samt oppdatert versjon mottatt 24. og 25.10.2018. Vi viser også til diskusjon i møte 24.10.2018 samt til tidligere diskusjoner referert i prosjektet.

Saken gjelder i hovedsak bjelkelagsforsterkning, men også andre tiltak interiør i Kongens gate 93 i forbindelse med at Justismuseet planlegger å flytte inn i bygget.

Fredning

Kongens gate 93, det militære sykehus, er fredet ved forskrift som del av landsverneplanen for Statsbygg, sammen med det borgerlige sykehus og vaskeribygningen. Omfang av fredningen er eksteriør og interiør.

Formålet med fredningen av det militære sykehus er å sikre en godt bevart og viktig sykehusbygning knyttet til norsk helse- og omsorgshistorie generelt og til fremveksten og utviklingen av et norsk offentlig helsevesen spesielt.

Videre er formålet å sikre en bygning som er en sentral del av kulturmiljøet på Kalvskinnet i Trondheim. Fredningen skal sikre bygningens opprinnelige utforming og arkitektur samt senere endringer som dokumenterer virksomheten fram til 1902, da det nye sykehuset på Øya åpnet og sykehuset på Kalvskinnet ble omgjort fra Trondheim kommunes hovedsykehus til reserve sykehus. Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

Bjelkelagsforsterkning

På grunn av svikt i dekker ønsker prosjektet å forsterke bjelkelaget i 2. og 3. etasje, samt på loft. Det har vært foreslått underliggende stålbjelker som forsterkning, synlig under himling. Riksantikvaren har vært skeptisk til dette, da vi mener dette i for stor grad griper inn i romopplevelsen og er et visuelt lite ønskelig element. Dette har vi signalisert fra begynnelsen av prosjektet, og særlig i møte 21.8.2018.

I etterkant av dette har prosjekteringsgruppen jobbet med en alternativ løsning med forsterkning inne i bjelkelaget. Denne er presentert i saksfremlegg til møtet 24.10, og det er redegjort for konsekvenser av tiltaket. I møtet 24.10 ble også presentert ytterligere ulemper ved tiltaket.

Riksantikvaren har vært, og er, skeptisk til synlig forsterkning av bjelkelag under himling i fredete interiører. Vi har forståelse for behovet for forsterkning, men ønsker i de fleste tilfeller at dette løses inne i dekket og ikke er synlig i interiøret.

I Kongens gate 93 er interiør og eksteriør fredet. I formålet med fredningen nevnes det bl.a. at «Fredningen skal sikre bygningens opprinnelige utforming og arkitektur samt senere endringer som dokumenterer virksomheten fram til 1902, da det nye sykehuset på Øya åpnet og sykehuset på Kalvskinnet ble omgjort fra Trondheim kommunes hovedsykehus til reservesykehus.»

Statsbygg antar at de fleste overflater i byggets interiør er fra en ombygging i 1906. Ettersom det er perioden fram til 1902 som er vektlagt i fredningens formål, ser Riksantikvaren at det som finnes bevart fra den tidlige perioden av sykehusdriften i bygget er spesielt viktig. Det vil i all hovedsak si planløsningen og romopplevelsen. Vi ønsker derfor å ivareta romforløpet og romopplevelsen på en god måte. Dette gjør også at vi ser det som uønsket å installere bærebjelker som forstyrrer de gamle sykehussalene.

Statsbygg/prosjektet ønsker løsningen med underliggende bjelkelagsforsterkning, og argumenterer med at alternativet med innebygd forsterkning i bjelkelag blir dyrere og mer tidkrevende, at det vil bli teknisk krevende og et svært stort inngrep i bygningen.

Riksantikvarens vurdering er at en underliggende bjelkelagsforsterkning i utgangspunktet ikke er ønskelig. Vi ser det som et forstyrrende element i et fredet interiør og især her, hvor opplevelsen av rom og romforløp er viktig. I denne saken vil vi allikevel åpne opp for den underliggende bjelkelagsforsterkningen. Alternativet med forsterkning inne i bjelkelag er ikke akseptabelt for prosjekteringsgruppen. Da det vil få store konsekvenser materielt, og økonomisk- og tidsmessig mener Statsbygg at vil det kunne velte prosjektet. Ettersom dette alternativet på flere områder er såpass vanskelig, gir konsekvenser for gulvnivå i og utenfor salene og bli svært krevende tidsmessig og økonomisk, vil Riksantikvaren etter ny vurdering ikke motsette seg en underliggende bjelkelagsforsterkning. Riksantikvaren ser det som riktig og nødvendig at vi har gått flere runder for å se på alternativer til denne løsningen. Vi ser at begge alternativene er utfordrende, at en underliggende løsning vil virke mer forstyrrende visuelt, men at tiltaket vil være reversibelt.

Vi ønsker imidlertid å komme med kommentarer til hvordan tiltaket utføres. Når man planlegger et konstruktivt grep som blir synlig i rommene ønsker vi at dette gjøres på en bevisst måte og at tiltaket utføres med kvalitet – ikke som et halv-kamuflert tillegg som forstyrrer de fredningsverdige romstrukturene. Vi ønsker at det nye tillegget er leselig og distinkt, og at det gis en bevisst behandling/utforming. Dette vil også være vår kommentar til de nye tilleggene generelt i prosjektet; der man kommer inn med nye, synlige elementer bør disse utformes med bevissthet og kvalitet, og de nye tilleggene bør, der det er mulig, få et felles og enhetlig design. Til tross for at det ikke er direkte overførbart har man gått inn med liknende «regel» for nye elementer i restaurering av interiører i Keysers gate 8.

Planløsning

Riksantikvaren har tidligere signalisert at vi vurderer foreslått planløsning som god fordi den i stor grad respekterer eksisterende planløsning. Vi vil kunne åpne for at man gjør endringer i form av å legge toaletter og tekniske rom/rom for vertikale sjakter og heis i de smale midtrommene nord og sør for korridor i 1. og 2. etasje. Vi kan også akseptere en åpning mellom rommene 1.12 og 1.11, men vi ønsker at det står en del igjen av skilleveggen inntil yttervegg.

Riksantikvaren vil *ikke* kunne akseptere de foreslåtte døråpningene fra salene og til midtrom/midtkorridor i hverken 1. eller 2. etasje. Som vi tidligere har nevnt ser vi det som viktig at planløsningen beholdes og er leselig, med den midtstilte korridoren som leder inn til de adskilte salene på hver side og med det smalere rommet imellom. Vi ser at de foreslåtte nevnte åpningene vil svekke denne stramme planløsningen. Vi ønsker også at alle dører eller døråpninger bevares inn til midtrommet fra korridoren. Vi ser at det er forslag om endring av døråpninger og ønsker mer informasjon om dette.

Når det gjelder 3. etasje har vi her åpnet for at man fjerner nyere vegger. Dersom det er ytterligere endringer kan dette diskuteres.

For loftsetasjen har vi signalisert at vi ønsker at så mye som mulig av eksisterende innredning får stå, men at vi har forståelse for behovet for plassering av ventilasjonsanlegg. Ettersom vi åpner for plassering av ventilasjonsanlegg i denne etasjen vil vi også akseptere en bjelkelagsforsterkning her.

Ventilasjon

Det er i salene utarbeidet et forslag om å skjule ventilasjon og sprinkler innunder et skjørt under tak mot de veggene som ikke har vindu, altså mot midtrommet. Dette er basert på et innspill Riksantikvaren kom med om å samle tekniske installasjoner i en teknisk vegg. Vårt innspill kom imidlertid i forbindelse med diskusjon om brannetting av vegg mot korridor, og vår tanke var at dersom man allikevel måtte legge på et sjikt/fore ut veggen på innsiden av vegg mot korridor, kunne dette samtidig løse tekniske installasjoner og man kunne danne en teknisk vegg som skjulte mye av dette. Brannetting av vegg mot korridor tenkes nå utført på innsiden av vegg, og det tekniske skjørtet er lagt til veggen nærmest det smale midtrommet.

Riksantikvaren ser det som positivt at man har jobbet med våre innspill, men ser at løsningen er en del endret fra det vi diskuterte tidligere i prosjektet. Vi ser ikke et skjørt oppunder tak som en heldig løsning ettersom det vil være med på å endre romopplevelsen, og ettersom det ikke av andre grunner skal etableres sjikt på innervegg ser vi det ikke som hensiktsmessig at ventilasjonen bygges inne. Vår vurdering er derfor at det er positivt at ventilasjonskanalene er såpass samlet, og at de fortsatt må begrenses i utstrekning, men at de ikke trenger det foreslåtte skjørtet. Vi ønsker, som med bjelkelagsforsterkningen, at de nye, tekniske elementene behandles med bevissthet og kvalitet, og at de får en behandling som er felles for alle nye elementer i bygget. Dette kan gå på overflater, materialvalg, fargevalg og kan diskuteres videre.

I korridorer vil ventilasjon kun komme til uttrykk gjennom ristfelt eller ventiler i vegg enkelte plasser over dør. Dette ser vi som akseptabelt. Ristfelt og ventiler bør fargetilpasses. Kjøleelementer og black box-rom tar vi ikke stilling til ennå, og avventer presentasjon.

Våre kommentarer til kapitlene «Innervegger og teknikk» og «Åpning av dekker og golv» er at dette i hovedsak er akseptabelt, men at vi ønsker å se på og få presentert planene med Statsbygg ettersom vi har hatt fokus på bjelkelagsforsterkningen og ikke hatt nok tid til å gå gjennom detaljene i dette ennå.

Når det gjelder branniltakene har vi her ikke fått all informasjon og besvarer dette senere.

Som en generell kommentar til prosjektet ser RA at summen av de mange tiltakene er høy og vi er bekymret for at byggets kulturminneverdier svekkes. Vi har forståelse for at det kan være krevende å tilrettelegge for en ny bruker i bygget, men minner om byggets nasjonale verdi som kulturminne alene, og som del av et viktig kulturmiljø på Kalvskinnet.

Vennlig hilsen

Bård Langvandslien (e.f.)
seksjonssjef

Iselin B. Brevik

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg:

Kopi til:

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Statsbygg	Astrid Opsal	Postboks 8106 Dep	0032 OSLO
Statsbygg	Rakel Julianne Sævik Remø	Postboks 8106 Dep	0032 OSLO